

finde indbringende Sysfel. Bare deriblandt nogle, som nu falde Fattigvæsenet til Byrde, saa vilde der af flyde dobbelt Binding for Velstanden, deels ved deres tilfredsstillende Erhverv, som hidtil nøde Almiser, deels ved Lettelse i det Tryk, som formedelst Contingentet til Fattigvæsenet tynger paa de erhvervende Classer. Ei at forglemme, at en aarlig Meerindtægt af 750,000 Rbd. vilde give megen Erhverv ved Tilfredsstillelsen af Dnsfer, der nu maa undværes formedelst Mangel af Evne dertil, og at nyttig Sysfel er en mægtig Støtte for Folkets Moralitet.

Nogle Ord om den ædlere Udproduction.

Efter at have lært det Standpunkt at kjende, hvorpaa de ædlere Schæferier nu befinde sig, især i Sachsen og Preussen, og de utrolige Indtægter, som aarligen komme disse Lande tilgode gennem denne Kilde til Rigdom, har Undertegnede længe med Bebrovelse seet, hvor langt hans Fødeland staaer tilbage i denne Industrie, og siden 1829 har det varme Dnsfe med hvert Aar tiltaget hos ham, at han muligens maatte kunne bidrage noget til dens Fremme. Da han tidligere har havt den Lykke at nyde offentlig Understøttelse til at samle sig Kundskaber i dette Fag, og disse have aabnet ham en selvstændig Virksomhed i et fremmed Land — Sverrig, hvor han nu

i 8 Aar har havt en Kongelig Ansættelse — anseer han det for en Pligt i Korthed at meddele nogle Resultater, som maatte bidrage til at vise Vigtigheden af en ædlere Uldkultur i og for sig, dens muelige Vigtighed for Danmark, og de Foranstaltninger, ved hvilke den i Sverrig er steget høit i kort Tid.

De Udtryk „ædle Faar“ og „forædlet Uldkultur“ kunne fortjene et Forord, for at gjøre opmærksom paa Forskjellen mellem dem og Land-Racen; Ulden er det Slags Merinos-Uld, som meest i dette Aarshundrede, især ved Tydsternes Industrie, er blevet saa forædlet, at den har opnaaet en ualmindelig høi Priis. Faarene ere mindre haardføre, behøve mere Omsorg og Pleie, og ere derfor især at anbefale for større Eiendomme, imedens de grove Faar eller en Landrace bør vedblive hos Bonden.

Som Argument for at den ædlere Uldkultur er af Vigtighed, behøver blot at nævnes, at Sachsen erkjender den for sin største Kilde til Rigdom; Preussen, som især efter Krigen har lagt Bind paa ædlere Schæferier, skal efter Ferbers Beretninger have en aarlig Revenue af henved 13 Millioner Species af sin Uld og sine Uldmanufacturerer. Moeplings Faareflokk, bestaaende af 1200 Stykker, indbragte 1828 ikke mindre end 12000 Species, meest ved Salg af kostbare Bæddere. Sverrig, som egentlig først siden 1827 har lagt Bind paa denne Industrie, begyndte ifjor at udføre Uld til Hamborg, som paa første Haand blev betalt med 8 til 9 Mk. pr. Pd.

Det Spørgsmaal, hvorvidt den ædlere Faareavl skulde kunne lykkes i Danmark, er af nogle blevet besvaret benægtende, idet man formodede, at Jordbunden og det fugtige Klima vilde have betydelig Indflydelse og maatte gjøre Ulden grovere. Men saa vidt man tør slutte a priori, og analogt med andre Landes Erfaringer, er denne Tvivl imidlertid ugrundet; thi det bekræftes bestemt, at en Faarerace, som er blevet constant, kan vedligeholdes uafhængigt af Foderets Slags, naar det er sundt og gives i tilstrækkelig Mængde; saaledes ligger Grunden til, at fine Faar ei lykkes i Marstegne, deri, at den Græsgang er usund for det Slags Faar og frembringer Sygdomme. Konsten ligger i god Pleie og rigtigt Valg af Avlsdyr. Sverrig giver et mærkeligt Bidrag til denne Erfaring; Undertegnede har siden 1831 i Sachsen kjøbt og til Sverrig indført henved 5000 ædle Faar, som ere blevne fordeelte omkring i alle Provindsler lige op til Gessle. Disse Faar og deres Afkom have holdt sig fuldkomment friske, og Ulden har ikke forandret sig kjendeligt, idet mindste ei til det Værre; snarere skulde man have Grund til at antage, at Ulden er blevet bedre, efter den meget gunstige Dom, som Englænderne iaar have fældet om den fra Sverrig komne fine Uld. Da nu Danmark har et varmere Klima end Sverrig, en kortere Vinter og en Jordbund omtrent som Sachsen og Preussen, saa er der al Rimelighed for, at den ædlere Faareavl vilde lykkes hos os lige saa

godt og bringe ligesaa gunstige Resultater, som i hine Lande. Desuden taler nogen Erfaring allerede for det samme. Herr Hofjægermester Brun har ved Krogerup i flere Aar havt et ganske ædelt Schæferi, og blandt Herr Greve Lerches store Schæferier ved Lerchenborg og flere Gaarde findes endnu en Deel ret fine og smukke Faar, som man med Rette kan henføre til det ædlere Slags.

I Sverrig havde siden Alstrømers *) Tid existeret Merinos-Faar, som denne berømte Mand forskrev directe fra Spanien, men de allerfleste af disse udartede ved Schæferi-Eiernes Forsømmelse og Mangel paa Kundskab. Den nuværende Konge forskrev som Kronprinds en bedre Flok af omtrent 100 middelfine Infantado-Faar med Hyrder fra Belgien; disse bleve senere hensatte som et Kgl. Stam-Schæferie hos en privat Godseier, paa de Bilsaar, at denne skulde svare til Antallet, underkaste sig Control med at de bleve rigtigt behandlede, og som Rente skulde aarlig betales 6 Faar eller en tilsvarende Pengesum, beregnet efter Middelpriis af 25 Stk., som aarlig burde sælges ved offentlig Auction. Dette saakaldte Stam-Schæferie gjorde vel nogen Nytte, men man blev snart opmærksom paa, at Uldens Qualitet stod langt tilbage for den Uld, som produceredes i Sachsen og Preussen. Det var egentlig først 1827 at Regjerin-

---

*) Om Jonas Alstrømer, see Industriforeningens Tidende Nr. 23—25 for 1839.

gen blev opmærksom paa Bigtigheden af en ædlere Uldproduction, og daværende Præsident i det Kgl. Commerce-Collegium, Poppius, var den Mand, som med utrolig kraftig Villie og Udholdenhed har understøttet og bragt denne Industrie op til hvad den nu allerede er blevet. Han sammenkaldte en Deel af de første Godseiere og Uld-Fabrikanter, for at høre deres Raad, og den første Følge deraf blev, at en Mand, som interesserede sig for Faget, blev sendt ud, for at samle nærmere Dplysninger om Sagen; denne skrev efter sin Hjemkomst en god Bog „om Ullkænnedom og Fårstøtjel.“ 1828 kjøbtes og 1829 hentedes fra Moeglin og Sachsen et kostbart Stam-schæferie af ædle Faar; de kjøbtes for offentlige Midler, men hensattes hos en Godseier paa lignende Vilkaar som før er nævnt, just for at anspore den private Interessse. Undertegnede, som netop i de samme Aar havde lagt sig efter Faareavl en ved Moeglin, havde det Held at være nærværende ved hiint Indkjøb, og kan bevidne den Omsorg, hvormed Balget skete. Endnu samme Aar, 1829, indrettedes en offentlig Uldsortering efter lignende Principer, som den Kgl. Sshandels i Berlin; dermed blev en Slags Disconto-Indretning sat i Forbindelse, baade for at Klædefabrikanterne kunde faae deres Uld rigtigt sorteret, og Producenterne kunde lægge deres Uld op, i Tilfælde af flauere Priser, og faae Penge tillaaens paa den indtil gunstigere Conjunctioner maatte indtræffe. Saa mislig denne Indretning end

er, har den dog gjort megen Nytte især i de første Aar; nu existerer den meget mere for Fabrikanternes Skyld end for Uld-Producenternes. Det fortjener fremdeles at nævnes, at samtidigt med de Faar, som kjøbtes til Stamschæferiet fra Sachsen, indkjøbtes ogsaa en Deel Faar for Privates Regning; Regjeringen opmuntrede dertil, ved at betale alle Omkostninger, som vare forbundne med Transporten, saa at Kjøberne i Sverrig blot betalte saa meget, som Faarene kostede paa Stedet.

I 1831 følte og erkjendte man Nødvendigheden af at bestyre Schæferierne efter rigtige Principer, hvilke ei kunne læres uden lang Øvelse; dette gav Anledning til, at Undertegnede, som var blevet bekjendt med nogle svenske Schæferi-Eiere, blev kaldet til Sverrig, for under Herr Præsident Poppius, og efter hans Foranstaltning at hjælpe Schæferi-Eierne med Raad og med Sortering af deres Faareskifte. Vaade Løn og Reise-Omkostninger bestrides af offentlige Midler, og hidtil have Private, som ere i Besiddelse af Schæferier, blot behovet hos Commerce-Collegium at ansøge om denne min Hjælp. Paa samme Collegii Foranstaltning bleve Faare-Registre trykte tilligemed Anviisning om disses rette Brug. I 1831 var det første Uldmarked i Norrköping, hvor der blot kom et høist ubetydeligt Quantum Uld af de meest forskjellige Qualiteter sammen.

Siden den Tid har Regjeringen flere Gange givet Private Leilighed til at kjøbe Faar fra Tydsk-

land, deels ved at betale Reisen for dem, som kjøbte Faarene, deels ved at betale enten hele Transporten eller dog de Omkostninger, som vare forbundne med Transporten i Tydskland og over Vandet til Istad. Det er især disse Indkjøb, som have lagt Grunden til en saa god Uldproduction i Sverrig. Formedelst lykkelige Conjunctioner har man været saa heldig at faae udmærket gode Faar, og disses Formering er tiltaget i stærk Progression.

I Begyndelsen var det nødvendigt at forskrive en Deel Schæfere med veldresserede Hunde til Sverrig, men ogsaa her har Staten taget den private Industrie under Armene ved at sætte en Schæferstole i Forbindelse med Stammschæferiet. Til denne betales en aarlig Understøttelse, for at Svenske Schæferes Underviisning ei skal falde for kostbar. Faarehunde bør ligeledes dresseres der, saa at hver Schæfer kan faae sin Hund med sig, naar han forlader Skolen. Det er en stor Fordeel, at flere 100 Faar paa denne Maade kunne græsse, uden Hegn, i samme Mark og ligeind til Kornet, som staaer og vorer. Faarene kunne ved Hjælp af Hundene endog føres ad smaa Markveie igjennem Kornmarker o. s. v. Alligevel er der ogsaa i de senere Aar komne Schæfere og Faar ind fra Tydskland til Sverrig, men disse Forskrivninger have fundet Sted meest fra Mecklenborg, hvis Faarestammer ere en Deel forskellige fra de Sachsiske. Forskjellen bestaaer væsentligst i Uldens mindre Blødhed og vanskeligere Badst; derfor er det

at formode, at de bedre Sachsiske Schæferier ville beholde Overhaand og lidt efter lidt igjen fortrænge de Mecklenborgske Faar.

Schæferi-Eierne have opbyggt mange store Lyse og velindrettede Faarestalde med gipsede Loftter. Faabriks-Societetet i Norrköping har, med betydelig Understøttelse af offentlige Midler, opført en stor Bygning til Uld-Magazin, hvormed den foromtalte Uldfortøring og et Kgl. Uldcontoir er sat i Forbindelse. Regjeringen har videre forskrevet en liden, meget kostbar Stamme af Faar fra Frankrigs berømte Nanzer-Schæferie, for at man kunde faae Leilighed til at sammenligne disse med de Tydske; ogsaa de bleve, som et Slags Stamschæferie, givne i privat Mands Haand paa lignende Vilkaar som før er omtalt. Til Landracens Forbedring ere flere Stamschæferier anlagte af Southdowns Faar, indførte directe fra England. De Kjøbmand og Fabrikanter, som kjøbe Svensk Uld, have faaet visse Fordele indrømmet; private Klædefabrikker ere blevne opmuntrede (Kgl. findes ikke), og flere Foranstaltninger tagne, som nu have bragt meget ønskelige Resultater.

Blandt disse maae nævnes:

1. At Uldquantiteterne paa Norrköpings Marked ere stegne fra 20,000 til 200,000 Pd.

2. Faarene, især de Sachsiske, have formeret og udbredt sig saa meget, at de begynde i flere Provindser at fortrænge andre Faar, især de af gamle Infantados dannede Metiser. Nu kunne gode Faar

kjøbes ogsaa i Sverrig; nogle ere endog solgte til Norge og Finland.

3. De Kgl. Stamschæferier ere saa at sige alereede overflødige, thi udmærkede Bæddere kjøbes nu ligesaa vel i private som i Stamschæferierne.

4. Der findes nu tillærte Schæfere nok, og det er ei vanskeligt at faae Schæfere oplærte hos Private, saa at ogsaa den offentlige Schæferstole har gjort den forønskede Nytte.

5. Den almindelige Priis for den bedste Svenske Uld var før 1827 omtrent 4 Mk. pro Pd.; nu er den omtrent 9 Mk. Danst.

6. Udenlandste Kjøbere have fundet Veien til Norrköpings Uldmarked, og den Svenske ædle Uld har vundet saadan Credit, at selv Englænderne skulle søge at faae directe Uldhandel paa Sverrig. Derved vil ogsaa den offentlige Discout=Indretning snart blive overflødig eller mindre nødvendig, naar Ulden faaer bestemtere Priis ved større Concurrence af Kjøbere.

7. Uldsortererne, af hvilke flere bleve indforskrevne fra Sachsen, men andre ere oplærte blandt indfødte Svenske, have faaet større Credit, og i Forbigaaende kan nævnes den utrolige Færdighed, som disse Menneſter have opnaaet, da hvert Handelsfortiment Uld efter det Gramentske Triometer blot differerer 5 Grader fra det næstfølgende Sortiment*).

---

*) Overeensstemmende med en Afhandling om Uldsortering, grundet paa henved 3000 Maalninger, og belønnet med Kgl. Landbrugs-Academiets store Sølv-Medaille.

8. Flere Godseiere, som agte at lægge Vind paa den ædlere Uldkultur, forberede denne ved Forandring af Jordernes Drift, Forbedring af Græsgangene, Opbygning af passende Stalde m. m., saa at man med Visshed kan antage, at denne Industrie fremdeles vil tiltage i Sverrig.

9. Der findes Schaferie-Eiere, som, uden at formindste deres forrige Besætning af Køer eller Heste, nu desuden holde indtil 1000 Faar ved samme Gaard; Indtægterne forøges paa denne Maade ganske betydeligt.

10. Tilbeels som Følge af en bedre Uldproduction have de Svenske Klæde-Fabrikker tiltaget saa vel i Godhed som Mængde. Alene i Norrkøping findes nu over 80 Klædefabrikker.

Med flige Resultater for Die maatte man vist ønske, at Danmark ogsaa tidligere havde lagt Vind paa Production af ædel Uld, som næst Korn viser sig at være et af Landmandens meest lønnende Producter; men det kan endnu være Tid til at indhente noget af det Forsømte; thi god Uld beholder altid sin Værd. Mig vitterligt har man alt siden 1822 talt om, at Uldpriserne snart maatte synke, siden saa mange lægge Vind paa Faareavl, og dog er denne Spaadom paa ingen Maade gaaet i Opfyldelse. Man begynder allerede at indforstrive baade Faar og gode Bæddere til Danmark ogsaa fra Sverrig; dette er et Beviis for, at man føler Trang til Uldens Forædling. Men hvor meget snarere og fuldkomnere